

Radu Theodoru

Vulturul

Volumul I
ANUL 1595

EDITURA AMBRA
2022

Cuprins

CAPITOLUL ÎNTÂI	5
1	5
2	9
3	15
4	23
5	33
6	46
CAPITOLUL AL DOILEA	58
1	58
2	67
3	71
4	75
5	78
CAPITOLUL AL TREILEA	90
1	90
2	94
3	100
4	103
5	108
6	111
7	125
CAPITOLUL AL PATRULEA	130
1	130
2	135
3	140
4	146
5	158
CAPITOLUL AL CINCILEA	170
1	170
2	179
3	185
4	192

5	197
6	200
7	204
8	208
9	215
10	220
11	230
12	238
CAPITOLUL AL ȘASELEA.....	251
1	251
2	260
3	269
4	275
5	278
6	285
7	287
8	292
9	295
10	299
11	314
12	319
CAPITOLUL AL ȘAPTELEA.....	327
1	327
2	331
3	339
4	348
5	362
6	375
7	395
8	412
9	438
10	449
11	456
12	461
13	468

CAPITOLUL ÎNTÂI

1

– În goana goanelor!... Tăiați-i... Stropșiți-i!... În goană!... În goană!
Barda plină de sânge închegat i se pare grea. I-a amorțit mâna. Își simte sudoarea curgându-i sub platoșa de oțel. Sub gugiumanul care i-a fiert creierii toată ziua asta cumplită a Călugărenilor. Hasan pașa se mistuie în codru, urmat de Mihnea Turcitu și toată călărimea de Asia, adusă să-i cadă în coastă. Stăpânește greu hampa steagului mare al profetului, care n-a mai ieșit din sacra moscheie Suleymanyie din vremea lui Soliman Magnificul. L-a adus Sinan ca să i-l smulgă ei, aici, la Călugăreni, despicându-l pe stegar cu barda. Sudoarea uscată în barbă îl ustură. Vântul de seară cade ușor peste codrii Vlăsiei. Aduce miros de frunze și-o boare caldă și dulce, zăcută sub copacii bătrâni. Aude furnăitul obosit al cailor gărzii. Scârțâitul șelilor uscate de arșita zilei. Clinchetul armelor. Răsufierea grea a călăreților. Poate-a fost o nebunie împotrivirea lor la Călugăreni, așa cum a căutat să i-o explice cu amănunțime, la chartă, căpitanul Albert Király, invocând toate numele strategiilor italieni ajunse celebre la curțile Evropei. Există o singură deosebire între el, strategi și curțile Evropei. Strategii și curțile socotesc câte ghiulele de atâtea libre trebuie trase, ca un bastion de atâtea coți grosime să fie dărâmat. El a-nvățat să-i bată pe turci, văzîndu-i cu ochii disperării ostenilor lui... Vânătorii călări trec la galop întins, cu săbiile ridicate. Cei din urmă călăreți turcomani dau dosul în codru, bătându-și caii cu latul iataganelor. Se ridică în șa. nu-și mai recunoaște glasul când strigă:

– Tăiați!... Fără milă, vitejilor!

Își rupe gulerul de mătase cu dinții. Sultan îi tremură sub pulpe. Nechează ușor. Își freacă nările de botforul stâng. S-ar vrea tras de urechi, afurisitul.

– Mai rabdă și tu, îi spune. Îl îndeamnă ușor cu latul pintenilor, îi pune pulpă și Sultan, care astăzi i-a mântuit viața de zeci de ori, fără să-i ceară nimic în schimb decât acea mângâiere bărbătească, înțelege. Se-ntoarce, trage-n frâu și pornește în buiestru lin spre locul unde îl așteaptă garda...

Hotnogul Caloian are carâmbii ferfeniță. Platoșa turtită de lovituri. Penele de la coif retezate. Nici ceilalți nu sunt mai puțin flenduriți. Poate și-a luat o povară prea grea pentru el și Țara Românească. Trece în buiestru prin fața gârzii, stegarul îl urmează la galop mic, călăreții intră în formație și Sultan ocolește cel dintâi morman de hoituri care-au și început să pută. Niciodată ca acum nu i s-a părut mai nemernică clipa. Niciodată nu l-a-nspăimântat veșnicia ca acum. A urcat colnicul după ce în zori a șarjat tabăra spahiilor din Călugăreni. Avea proaspăt gustul amețitor al luptei corp la corp. Nebunia asta pe care nu și-o poate stăpâni, atunci când le cere oștenilor să moară sub steaguri. I se pare strigător la cer ca, stând la adăpostul buzduganului de voievod, să-ndemni pe alții la luptă, și tu însuși, cel căruia îți este hărăzită mucenicia domniei, să te cruți de jertfă, dacă crezi fierbinte în veșnicia ei. De aici a văzut intrând în rânduri, în sunetul trâmbițelor și răpăitul tobelor, căpităniile de roșii de țară și darabani domnești, călărașii, oștile boierești leite în zale. Fâlfaiau steagurile, sulilele scânteiau în soare, compania de archebuzieri nemți mărșăluia falnic cu archebuza la umăr, aliniată fără cusur, a văzut atlazul roșu al cușmelor căzăcești și palele lucind albastru când polcovnicul Ocesalsky a strigat: - sabia la umăr, pe urmă furcoaiile acelea cumplite ale glotimilor și coasele și țepușele de carpen pârlit la vârf și măciucașii Buzeștilor, mehedințeni tuciuarii, cu mustățile pe oală, și tighecenii căpitanului Mârzea și ferentarii lui Racea și popa Stoica binecuvântând glotimile cu crucea lui ghintuită,

totul în ramățul miilor de pași, boarea zilei de vară și oștile lui Sinan pașa, scânteietoare, sălbatice, spahioglanii, spahiii, nubienii, cămilele, bivolii de la tunuri, de aici a auzit căzând una după alta clipele acestei zile despre care cronicarul Balthazar Walter spunea c-a intrat în istoria tuturor timpurilor, clipele cumplite în care oștile s-au încheștat în luptă, clipele în care el a sărutat în gând pământul acestor locuri înțelepte, care-l strâng pe Sinan între apele nămolose ale Neajlovului și codrii Vlăsiei, clipele în care desculții lui au frământat pulberea muind-o cu sânge și-n care el a auzit dincolo de vaetul muribunzilor, alte vaete și alte glasuri, necunoscute, cutremurătoare, apoi curgerea timpului s-a oprit, pentru că n-a mai putut asculta glasurile acelea ale veacurilor și s-a prăvălit el însuși în luptă, poate să se împlinească, poate să se mântuiască, poate să răspundă întrebărilor chinuitoare care s-ar naște mâine, ori peste vreme.

Pe colnic zac trei vânători domnești, sub caii lor uciși de trăgătorii de girid. Au sulite înfipite în piepturi și cheaguri de sânge în barbă. De pe obrazul unuia se ridică un corb. Vânătorului îi lipsesc globii ochilor. În vale mișună căruțele sătrăriei. Șătrăreii bat cu cozile sulitelor în hoituri. Strigă, și el se cutremură auzindu-i:

– Ești careva viu, frate-miu?

Strigățul șătrăreilor ajunge aici venit parcă dintr-o altă lume. Cai cu mașele scoase galopează spre Neajlov. L-a văzut pe Sinan când s-a răsturnat de pe pod, l-a văzut pe căpitanul Mârzea sărindu-i aproape în cârcă, a râs atunci, acum îi vine să urle. Să urle pentru că s-au bătut zi de vară până-n seară, i-au snopit pe turci, i-au sfîșiat cu dinții și le-au smuls inimile din piepturi, au crezut în ei și-n dreptatea lor— ah, corbii ăstia blestemați pe trupurile hăcuite ale pământenilor — și-acum?

Tot țărmul de dincolo al Neajlovului, tot drumul spre Uzun și Stoenești, cât poate cuprinde cu ochii și cu mintea, până la Giurgiu și dincolo, în Bulgaria, totul năpădit de akingii și ieniceri și spahiii steagului galben, și spahiii steagului roșu, trec caraule la galop, cămilarii mână cămilele la Neajlov, bivolarii îndeamnă bivolii la apă, îl văd aici pe colnic, îl suduie urât și-l fac fecior de iapă și șacal chior. Vede prin

umbrele purpurii ale luncii strecurându-se cetele de akingii, jefuitori de hoituri.

Amurgește.

Soarele scapătă dincolo de codrii Vlășiei.

Cad văluri dese, grele, sângerii. Și-o pulbere sângerie se cerne peste câmpul de luptă în care-a auzit el clipele numărând veșniciile. Au rămas martori caii străpunși de sulite. Coifurile și săbiile și scuturile de-a valma cu morții. Scârțâitul căruțelor șătrăriei. Șătrăriei strâng răniții. Alții strâng armele. N-are arme de lăpădat. Dacă ar găsi oameni, pentru armele celor morți. Se smulge din el.

– Sfeteo!

– Poruncă, măria-ta!

– Sună adunarea sub steaguri!... Să te audă Sinan, porcul Bătrân!

Stă în șa și se uită la obrazul pungit al mai marelui peste crainici. A slujit și voievodului Petre Cercel și altor trei voievozi acest Sfetea. Cornul de zimbru ferecat cu argint cheamă sub steaguri c-o limpezime cristalină. Poate singurul lucru rămas limpede în ziua asta a Călugărenilor. De dincolo de Neajlov răspunde o trâmbiță de ienicer. Un răget jalnic de cămilă. Își spune că el este singurul om din țara Românească căruia soarta nu-i îngăduie să se gândească la el însuși. Coboară colnicul la trap bătut, nelepădând steagul profetului. Poate că așa vrea el să se-nfățișeze oștilor hăcuite, biruitoare fără biruință. Cu steagul profetului în dreapta. Cu barda plină de sânge și păr negru, o fi din barba lui Caraiman pașa, ori din aceea a lui Satârghi - râde -, cu barda în stânga, ca o profeție. Cu cât coboară în umbrele de sub colnic și-l învăluie boarea rece care trage pe vale, își revine. Lupta de la Călugăreni s-a încheiat... Ce va fi mâine? Se aud poruncile hotnogilor de călărime. Tropote. Scârțâitul carelor. Și glasurile muierilor:

– Lăsați-neee, lăsați-ne!

– Să ne găsim soțorii...

– Haide fa și nu mai boci.

– Doamne, Dumnezeule, că numai pe el l-am avut și cu ce ți-am

greșit, Doamne, să mă lași singură, Dumnezeu, ardei-ar inima ăluia de nu te lăsă să-ți trudești amarul...

Trece la galop mic un pâlc de roșii de tară.

– L-au hăcuit pe căpitanul Ghețea, spune cineva cu glas spart.

– Dați drumul muierilor... Să-și găsească soții... Să-i îngroape după datină... Trimeteți străji să le păzească. Au ieșit akingii să prade morții.

Se-ndeașă umbrele serii. Cineva, nu-l cunoaște, spune sleit:

– După poruncă, măria-ta.

«Limpede, limpede». De doi ani, de când s-a urcat în scaun, își spune mereu: «Limpede, limpede». Și nimic nu e mai puțin limpede decât domnia pe care și-a luat-o ca pe un destin, așa cum i-a spus-o în noaptea aceea Valed Celebi Efendi, înțeleptul de la Uskütari.

2

Ard cerurile deasupra Vlăsiei. Poate este un semn al sorții. Poate a cutezat prea mult. Poate însăși soarta să nu dea dreptate celor mici și mereu pe pământ dreptatea să fie a celor puternici.

– Maria-ta!

– Căpitanul Mârzea, la poruncă!

– Căpitanul Racea, la poruncă!

– Paharnicul Șerban, la poruncă!

Trece jos o pasăre de pradă. Și dintr-o dată aude greierii. Oftatul pământului. Își trece mâna peste frunte. Lui Valed Celebi Efendi îi convenea să cerceteze mersul stelelor și vechile cărți de astrologie ale perșilor. Între el și lume stă împărătia. Cu oștirile ei, cu vizirii și pașalele, cu ienicerii de Damasc vârâți în armuri și-n zale... Apele Bosforului sunt pline de lumini ciudate, sandalul se leagănă pe valuri și Valed Celebi Efendi se-ntreba despre veșnicie și neființă, despre destinul puterii și nimicnicia omului în fața timpului. Se ridică în scări, îi vede și-i simte. Au fetele în umbra serii. Glasurile dogite de răcnete. Au suduit și l-au implorat pe Dumnezeu, au chiuuit și-au gemut, s-au smuls morții și-au

dat moarte cu fierul, acum stau în sei, vlăguți, și-i cer poruncă.

– Unde-i Ghețea?

– Hăcuit, măria-ta... Cu fierbințeli.

– Sfeteo!... Sună hodina pe scut și sub steaguri... Voi repeziți olăcari la toate căpităniile... Să se adape caii. Să se mănânce din traistă. Să se stea în arme... Căpeteniile, la sfat de oaste. Sună, Sfeteo, adunarea căpeteniilor. Raceo! Pas la Ghețea. Să-l vad.

Înainte de a-l vedea pe căpitanul Ghețea, voievodul vede altceva. Glotimile așezate pe pământ, cu sulile între picioare. Oștenii acestia neplătiți, storși de dăbilarii lui, vânduți ba monastirilor, ba boierilor, ba luați de el însuși pe seama domniei - deci cei puțini și slabi - mârâie, trece pe lângă ei și Iovii se ridică din sleială și-i strigă:

– Să trăiești, măria-ta!

Le răspunde:

– Să trăiți, vitejilor!

Se-aleg câțiva. Îl înconjoară. Își țin căciulile în mână.

– Ce-i, mă, oameni?

Se pleacă-n șaua înaltă de safian roșu, bătută pe oblânc cu smaragde.

– Zicem să aprindem focurile, doamne. Să nu se bucure clinele de Sinan...

Un galop greoi. Din întuneric o umbră mătăhăloasă. În loc de coif, potcap.

– Venii la poruncă, doamne. Ce-i bă, Iovilor... Ce-l oprirați pe măria-sa? Poate vă gânditi să-l înduplecați la ceva, amărăților?

Glasul popii Stoica răzbubeie gros. Răstoarnă liniștea zăcută care-l înecase. S-a prins pe veci în jocul ăsta al tuturor... Oamenii se foiesc. Nu-ndrăznește nimeni. Au îndrăznit altfel. Cu piepturile goale în fața salvelor de archebuză. Ori în fața zecilor de sarje ale spahiilor. Ciudați oameni.

– Rămânem aici, ori dăm înapoi, măria-ta? Întreabă foarte limpede popa Stoica.

Se lasă o liniste grea. Tac și greierii. Poate pentru că răsare luna.

O lună galbenă, rotundă, mare și tristă. Îi aude pe căpitani și boieri foindu-se-n șei. Un cal își roade zăbala. Sub lumina galbenă a lunii, câmpul de luptă pare din alt țărâm. Jos, în vale, se văd alergând luminile fâlfâite ale lumânărilor. Femeile își caută bărbații. Trece o căruță plină cu răniți. Oamenii gem. Cineva își strigă măicuța.

– O fi vreun feciorandru nededat cu fierul.

– Aprindeti focurile, poruncește... Împingeți străji pe Neajlov. Și stați la pândă, în arme.

– Maria-ta!

– Ce-i, popo?

Glasul rece, tăios, se-nfige în liniște, făcând-o și mai adâncă.

– Pricepui, măria-ta, mormăie popa...

Îl și dușmănește, îl și iubește pe popa ăsta răspopit, care face războiul ca pe-o desfătare, dar care nu-și smulge tălpile dintre glotași nici dacă l-ar muia în aur. N-o să-l înmoaie în aur pe blestemat.

– Sfeteo! Sună să se aprindă focurile!

Glasul cornului de zimbru stăpânește noaptea, încă o dată. Iarăși îi răspunde trâmbița ienicerească, de peste Neajlov. Și-n clipa în care aude cum ciocăne careva cremenea cu amnarul și vede licărul repede aprins în iască, trei focuri uriașe izbucnesc dincolo, unul chiar la moara lui Varlaam, altul spre Uzunu și altul pe mal, acolo unde stătuse Sinan... Apoi alte trei și alte cinci și alte zece, ori cincizeci, ori cinci mii. Tot malul Neajlovului și-al Câlniștii, spre Stoenesti, spre Hulubești și Strâmba de Sus...

– Mulți sunt, Dumnezeuule!

Focurile turcilor se ridică înalte, învălvorate. Din ce în ce mai înalte. Prin pălălăi se văd cămilele duse la apă. Dintr-o dată, din ramătul urdiei se ridică spre cer un strigăt limpede:

– Allah!

– Isus! răzbubeie glasul popii Stoica...

– Isus, strigă gloatele.

S-aprind focurile. Multe. Din marginea codrului, până-n mlaștinile Neajlovului. În lumina lor se văd străjile rezemate în sulite.

Dă pinteni. Sultan se lasă pe picioarele dinapoi... Îl îndeamnă spre tabăra de harabale. Trece la trap pe lângă o patrulă de archebuzieri nemti.

– Halt!

Nu opreste. Ajunge din urmă căruta cu răniți. Tabăra de harabale e păzită de ferentari. Se cunoaște strășnicia căpitanului Racea. Oșteni de gardă. Se-ncarcă cazanele. Sacii cu mălai. Dincolo de harabalele ferentarilor un foc năpraznic. Zbârâie o cobză. Un cazac gol până la brâu, i se văd numai nădragii roșii și cizmele întoarse la vârf, atunci când se lasă pe vine i se vede țeasta rasă, lucioasă, joacă de duduie pământul... Alți cazaci ciuciți pe vine, cu cușmele agățate în străjile săbiilor, bat tactul din palme și chiuie... Îi place nepăsarea asta ostășească. Și-ar vrea-o pentru el. Cazacii se bat pe bani, azi sub steagurile lui, mâine sub ale celui care-i va plăti mai bine ca el. Sunt acolo câțiva credincioși. Ocesalsky de pildă.

– Nu pe aici, măria-ta, spune Racea.

– Ba pe aici, căpitane.

Straja ridică hulubele chervanului. Sunt acolo câteva harabale mari, de stepă, cu obezi groase, ferecate. Căzăcioaice înalte, trupeșe, își doftoricesc cazacii răniți. Altele mestecă în ceaunele din care se ridică aburi de carne fiartă.

– Bună seara, cavaleri! le spune din șa.

Cazacii îl recunosc. Sar din harabale, ies din mițele în care dorm, bat cu săbiile în teci și dansatorul cu pieptul păros lac de apă, cherchelit ușor, i se ploconește adânc. Un cazac chipeș îl strigă pe polcovnic și polcovnicul iese dintr-o haraba trasă într-o margine, ridicând pologul coviltirului atât cât trebuie ca focul să smulgă din neființă chipul încondeiat al unei femei cu țățele goale. Numai în nădragi și cămașă de mătase albastră, desculț, polcovnicul stă pe inima harabalei, cască și-și face semnul crucii peste gură. Când îl recunoaste, vine repede, îl apucă pe Sultan de dârlogi, îl scarpină între urechi și-l bate pe gât, cu gest părintesc de om crescut în stepă, la cai. Căpitanul Mârzea tălmăcește:

– Să trăiești, măria-ta... Descalcă și ne cinstește tabăra.

– Veseliți-vă, cavaleri zaporojeni... Pentru vitejia voastră am poruncit să vi se dea trei butoaie de holercă și câte un taler de fiecare călăreț... Polcovnice, ia-ți sabia și vino la sfatul căpeteniilor. Pesemne n-ai auzit chemarea noastră...

Zaporojenii râd fără perdea. Se bat cu palmele peste pulpe. Spun măscări ostășești, cum că polcovnicul își încearcă bărbăția asupra bizurmanilor, unde de bine de rău se descurcă, ba cu sâneța, ba cu sabia, ba cu arcanul, dar nu se știe cum o să se descurce cu Afdotia și altele mai pipărate, el râde, dă pintoni, cazacii chiuie, strigă slavă și moarte bizurmanilor. Una din femei bate o dairea, parcă-ar fi tătăroaică...

De fapt, abia de acum încolo începe cu adevărat lupta lui. Un olăcar sosit azi-noapte de la Buzău i-a adus vestea că tătarii au trecut Nistrul prin vadul de sub Tighina. Asta se adaugă la faptul că *serenissimul*, putoiul bubos Sigismund, s-a nuntit cu principesa Maria Cristierna, dacă s-o fi putut nunti, toată nobilimea râde de neputința lui de bărbat

și-acum o duce grijuliu la cetatea Gherlii, la adăpost, ridicându-i în cale arcuri de triumf, amestecând gloria slăbuță a patului nupțial cu gloria încă necunoscută a săbiei. Aici sunt o sută de mii de oșteni turci, conduși de Sinan pașa, Cogea Sinan pașa, cel mai temut mare vizir al Aliotmanului; iar pan Zamoyski a trecut Nistrul acum trei nopți să-l izgonească din Scaunul Moldovei pe ȣiganul de Răzvan și să-l aducă pe bulbucatul de Ieremia Movilă, prea plecată slugă a regelui, a sultanului și-a patimilor lui de mărire.

– Aici, măria-ta, spune căpitanul Racea...

Căruțe. Șir lung de telegi țărănești umplute cu fân. Unele cu lumânări aprinse lipite pe loitre. Morți. De ceară, sub lumina fulguită galben din luna plină. Cu mâinile încrucișate la piept, peste străjile paloșelor moșneșești. Trecute din tată-n fiu. Precum cântecele. Cu cămășile înscorțoșate. Cu răni cumplite la grumaz. Căraușii își țin cușmele în mâini.

– De unde sunteți?

- De sub munte, măria-ta.
- Noi de la Târgoviște.
- Noi de la Rucăr.
- De la Nehoiăș.
- Duceți-vă cu Dumnezeu... Și nu mă uitați... Să-i ierte Domnul!
- Dumnezeu să-i ierte!

Caii se opintesc. Sunt grei morții. Pământ.

- Ghețeo!
- Maria-ta!

Nu vede decât vag chipul bărbătesc al căpitanului Radu Ghețea, moșnean viteaz din Cremenari, căpitanul roșilor de Pădureț, pentru că din căruță îl privesc înțelepțește ochii albaștri ai cneazului Ghețea, tatăl acestui oștean, răpus la București în răzmerița din noiembrie 1593, când a ridicat steagul slobozeniei. Tot așa zăcea pe spate, cu pletele albe ca o aureolă de mucenic; ninge, și el a descălecat și-ar fi înngenuncheat în fața celui novac din trunchiul neamului...

– Ah, Michali, spunea zâmbind Valed Celebi Efendi - vorbele tale sunt aprinse și mari, inima ta este prea aprinsă și ce spui aceea și crezi, nu ești făcut pentru lumea bazarului, ori a saraiului, iar credința săbiei, pe Allah, credința cavaleriească și onoarea au pierit de mult, Michali. Spune ce nu crezi, ascunde-ți ochii care te trădează și stăpânește-ti sângele, dacă vrei să-ți rămână capul pe umeri... - Ce viață, Valed Celebi Efendi... Decât un an cioară, mai bine o zi șoim... Valed Celebi Efendi ridică din umeri... Robul egiptean trăgea la rame și dincolo de turnul lui Leandru se vedeau luminile de pozitie ale galerelor împărătești păzind intrarea în Cornul de Aur. În spatele catargelor se ridicau subtil și albe, spălate cu argint, cu semilunile aurite scânteind în noptea caldă și umedă, minaretele moscheilor Suleymanie, Baiezi și aici, aproape, dincolo de zidurile mohorâte ale Bizanțului, minaretele de la Aya Sofia.

Se pleacă peste loitră. Sărută fruntea nădușită a căpitanului. Îl înțepă mirosul de praf de pușcă, de fân, de sânge și de cârnă.

- Îți dau trei roți de moară la Curtea de Argeș, să-ți fie ție și

urmașilor... Duceți-! Să mi te-ntorci la oaste, sănătos.

Se pleacă mai tare și-i șoptește la ureche.

– Scoală satele și pe argeșeni. Să se băjenească la munte.

Nu-i pot tine pe sacalii ăștia aici. Dumnezeu să ne ierte pentru neputințele noastre... Du-te!

Pornește la galop spre măgura deasupra căreia fâlfâie steagul lui de voievod.

3

– Ce s-aude, Simioane?

Îl oprește pe Sultan în loc, înaintea gărzilor. Dincolo de muchea măgurii– acum vede zugrăvit pe cerul de august spuzit de stele vârful cortului, de mătase albă– răsună ropotul îndesat al câtorva călăreți. Vătaful Simion, umbra lui, straja trupului său, omul pe care l-a scăpat din cârligele gealaților de la Edi-Cule, își trage calul alături.

– Din tabăra boierimii, măria-ta.

Mihai râde într-un dinte.

– Ai așezat oamenii după cum ți-am spus?

– Da.

– Porcii.

Porcii au înțeles că la Călugăreni a câștigat lupta, dar nu și războiul. Acum și-au repezit olăcarii pe la moșii, să adune averile, și să-și pună muierile la adăpost. Nu de asta îi ține de rău. Măcar unul, Doamne, dac-ar fi numai unul, măcar unul din olăcari duce cusut în turească, ori în cușmă, un răvaș pentru Zamoyski. Și acela n-a plecat ropotind, nici n-a ținut potecile pe care le-a-nchis el cu oșteni de credință. Știe că vânzarea, după un scârbavnic obicei al locului, a-nceput să-și joace ițele. Vânzarea și pizma. Se simte singur, ca și când platoșa l-ar închide într-o temniță. I-au plăcut învățăturile din «Alixândria» și dintre toți pe Alexandru l-a iubit pentru firea lui vijelioasă, pentru încrederea în steaua lui... Un singur lucru nu stă scris în cărțile cu isprăvi ostășești.